

Калініна Л. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління*

*загальною середньою освітою, Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ,
Україна*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В ОСВІТІ ЯК ПРЕДМЕТ РОЗГЛЯДУ В ПІДРУЧНИКУ ДЛЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Підручник має забезпечувати керівників у сфері освіти системою знань та новою інформацією, що надасть змогу ефективно здійснювати управлінську діяльність колективів, які вони очолюють. Ця вимога передбачала визначення логічної структури та змісту підручника, включення тематики, що стосується таких цивілізаційних феноменів, як людина, управління, організація, інформація, державна освітня політика, законодавчо визначені форми управління, стратегіями інноваційного розвитку здобувачів у сфері освіти та її розгляд.

Відзначимо, що в змісті підручника для керівника закладу освіти враховані взаємозв'язок реформаційних процесів у країні з модернізаційними процесами в сфері освіти, до яких належить децентралізація та рівневе децентралізоване управління в освіті, а законодавчо-нормативне забезпечення цих процесів із урахування потреб замовників освіти та здобувачів якісної освіти.

Державна політика України в сфері місцевого самоврядування надала змогу стартувати реформам у різних соціальних сферах і в галузі освіти зокрема в інтересах народу демократичними методами. Децентралізація в освіті – це напрям реформування сфери освіти і модернізації управління освітою; принцип, спосіб організації управління освітою, детермінує делегування повноважень і відповідальності якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування, визначає компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері освіти з урахуванням інтересів громадян на якісну освіту європейського гатунку, специфіка регіону.

Децентралізація в освіті розпочата з 2014 року в межах чинної Конституції України та сформованого нового законодавства: Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015 р.), Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (2014 р.), План заходів щодо її реалізації Концепції, Закони про внесення змін до Бюджетного та податкового кодексів України та ін., які надали можливість розпочати формування базового рівня місцевого самоврядування, а також Закон України «Про освіту» (2017) і інших спеціальних законів.

Децентралізація в освіті визнана в Європейському звіті про якість освіти (2002 р.) однією з п'яти ключових проблем майбутнього розвитку демократичного суспільства. Децентралізація є однією з ключових

трансформацій в освіті починаючи з останньої чверті ХХ століття, оскільки в прийнятті управлінських рішень та їх ухвалі повинні брати участь безпосередньо замовники освіти – громадяни, громадські інститути, держава тобто ті, кого торкаються їх наслідки.

Децентралізації управління освітою в країні відбувається в країні спільно з процесами децентралізації влади, політичної демократизації, фінансової децентралізації шляхом ефективного використання доходів державного і місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад (надалі ОТГ) на основі аналізу практики переходу багатьох країн світу, зокрема країн ЄС та США до демократичних суспільств і суспільно-економічних трансформацій в них. До сфер відповідальності та прийняття рішень органів місцевого самоврядування віднесено створення умов для здобуття дошкільної освіти шляхом формування і розвитку мережі закладів освіти, створення та утримання мережі закладів загальної середньої освіти та їхніх філій, мають право прийняти спільне рішення про організацію здобуття початкової, базової та профільної середньої освіти в закладі освіти (його філії) та забезпечення підвезення здобувачів освіти до нього і у зворотному напрямку з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад, замовлення підготовки педагогічних працівників, реалізації освітніх програм неформальної освіти для батьків, проведення інших заходів, формування освітньої політики на місцевому рівні, забезпечують пільговий проїзд учнів, вихованців і педагогічних працівників до місця навчання і додому у визначених ними порядку та розмірах за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів і ін.

З 2014 року до нині в Україні було створено 878 об'єднаних територіальних громад, як адміністративно-територіальних одиниць, у яких проживає 9 млн громадян та визначено їх повноваження; відбулося зростання місцевих бюджетів «на 165,4 млрд грн: з 68,8 млрд у 2014 до 234 млрд грн.» тобто ...за підтримки 60 % українців [1]. В умовах децентралізації в освіті законодавчо визначено опорний заклад освіти (hub school), що включає філії, їх засновників (співзасновників) – представницькі органи місцевого самоврядування, ОТГ, районні ради, організаційно-правові засади їх функціонування та ресурсного забезпечення, освітні округи, розпочато раціоналізацію мережі закладів освіти. Відбулося створення мережі опорних закладів освіти, їх кількість становить 793, у яких 1284 філії, де навчаються 347 175 учнів. У ОТГ відкрито 343 опорних закладів освіти і 551 філія, в яких навчаються 143 548 учнів. До опорних закладів підвозяться 66 237 учнів, із них 31661 в ОТГ [1].

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивноресурсні центри з метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Відкрито 1220 класів із інклюзивним навчанням (796 учнів у них), із них 478 класів у ОТГ (682 учня у них) [1].

Акцентуємо увагу, що демократичному суспільству потрібні інші результати – усебічно розвинені особистості з активною громадянською

позицією, інноватори, патріоти. Це означає, що «треба змінювати систему» освіти та управління нею, оскільки як відомо, саме системи продукують результати.

Ключові слова: децентралізація, управління, опорний заклад освіти, об'єднана територіальна громада.

Список літератури

1. Прес-центр ініціативи «Децентралізація». – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/11425>
2. Kalinina L. M. (2017). Management of a new Ukrainian school. *Dyrektorshkoly (School Director)*, № 1–2 (793–794), p. 12–21.
3. Крисюк С.В. Децентралізація / Кремень В.Г. (ред.) (2008). *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер. С. 182.